

Delftse Archeologische Notitie 46

Choorstraat 15-17, Monster (gemeente Westland)

Een archeologisch bureauonderzoek

Jean Paul Bakx

Archeologie

Delft

Delftse Archeologische Notitie 46

Choorstraat 15-17, Monster (gemeente Westland)

Een archeologisch bureauonderzoek

Jean Paul Bakx

Opdrachtgever:	Gemeente Westland Afdeling Projecten, inrichting en beheer openbare ruimte
Contactpersoon:	Dhr. M. Lagas
Bevoegde overheid:	Gemeente Westland
Beheer documentatie:	Gemeente Westland/Provincie Zuid-Holland
Type onderzoek:	Bureauonderzoek
Periode van uitvoer:	Maart 2014
Aanleiding:	Herinrichting
Locatie:	Choorstraat 15-17, Monster
Coördinaten:	71667 x 448862
CIS-code:	60816
Projectcode:	WL083
Projectleider:	drs. J.P.L. Bakx
Status:	Definitieve versie, april 2014
Autorisatie:	

Drs. J.P.L. Bakx

ISSN: 1879-9590

© 2014 Erfgoed Delft en Omstreken

Archeologie
Delft

Postbus 78
2600 ME Delft
015-2602358
archeologie@delft.nl
www.archeologie-delft.nl

Samenvatting

Binnen het plangebied Choorstraat 15-17 te Monster in de gemeente Westland wordt de bestaande bebouwing gesloopt en zal in de toekomst nieuwbouw plaatsvinden. In dat kader heeft Archeologie Delft van de initiatiefnemer, de gemeente Westland, opdracht gekregen voor het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek. Op basis van dit bureauonderzoek geldt voor het gehele plangebied een hoge archeologische verwachting voor een vindplaats uit de Late IJzertijd, Late Middeleeuwen en/of Nieuwe tijd. Deze verwachting is gebaseerd op historische bronnen en kaartmateriaal uit 1712 en 1818. Tijdens milieukundige onderzoeken in het plangebied zijn tot circa 150 cm onder maaiveld archeologische indicatoren aangetroffen. Bovendien zijn in de directe omgeving in de oude dorpskern meerdere vindplaatsen bekend. Voor de periode Romeinse tijd en Vroege Middeleeuwen geldt een middelhoge verwachting van archeologische bewoningssporen.

Aan de hand van de resultaten uit het bureauonderzoek is geadviseerd om een waarderend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven uit te laten voeren. Bijkomende complexiteit is dat voor het hele plangebied geldt dat de bodem is verontreinigd met lood en zink. Er zullen bij de uitvoering van het archeologisch onderzoek dan ook mitigerende maatregelen moeten worden genomen.

De uiteindelijke beslissing hierover ligt bij het bevoegd gezag, in deze de gemeente Westland.

Inhoudsopgave

3	Samenvatting
7	1 Inleiding
	1.1 Kader en doelstelling
	1.2 Plangebied
	1.3 Beleid gemeente Midden-Delfland ten aanzien van archeologie
	1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen
11	2 Bureauonderzoek
	2.1 Methodes
	2.2 Resultaten
23	3 Conclusie en aanbevelingen
	3.1 Conclusie
	3.2 Selectieadvies
25	Gebruikte afkortingen
25	Bibliografie
26	Overzicht van afbeeldingen en tabellen
25	Bijlage 1

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

Binnen het plangebied Choorstraat 15-17 wordt de bestaande bebouwing op korte termijn bovengronds gesloopt (fase 1). Daarop volgend zullen in fase 2 de funderingen worden verwijderd en dient het terrein te worden gesaneerd. De reden van deze activiteiten is een herinrichting van het plangebied, waarbij nieuwbouw en een voetgangersdoorsteek worden gecreëerd. Voor deze geplande ontwikkeling wordt een omgevingsvergunning met ruimtelijke onderbouwing opgesteld. In dat kader heeft Archeologie Delft van de initiatiefnemer gemeente Westland opdracht gekregen voor het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek.

Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden, binnen een omschreven gebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

1.2 Plangebied

Het plangebied is gelegen aan de Choorstraat ter hoogte van de nummers 15 tot en met 17. Het totale plangebied heeft een oppervlakte van circa 1000 m² en staat kadastraal bekend als gemeente Monster, sectie G, nummers 8160 (gedeelte) en 3525 (Choorstraat 13) en 2312 (Choorstraat 15) en 1647 (Choorstraat 17). De kadastrumnummers 8160 en 3525 hoorden oorspronkelijk tot Choorstraat 13, maar zijn aan het einde van de vorige eeuw toegevoegd aan Choorstraat 15. Het centrumcoördinaat van het plangebied ligt globaal ter hoogte van 71667 x 448862 (afbeelding 1.1).

1.3 Beleid gemeente Westland ten aanzien van archeologie

Op 26 juni 2012 heeft de gemeente Westland de archeologische beleidskaart met toelichting vastgesteld. Door het vaststellen van de kaart maakt de gemeente Westland gebruik van de wettelijke mogelijkheid om onderbouwd af te wijken van de vrijstellingsnorm voor bodemingrepen van 100 m². De beleidskaart is reeds in een groot aantal bestemmingsplannen opgenomen en zal ook in nieuwe bestemmingsplannen worden opgenomen.

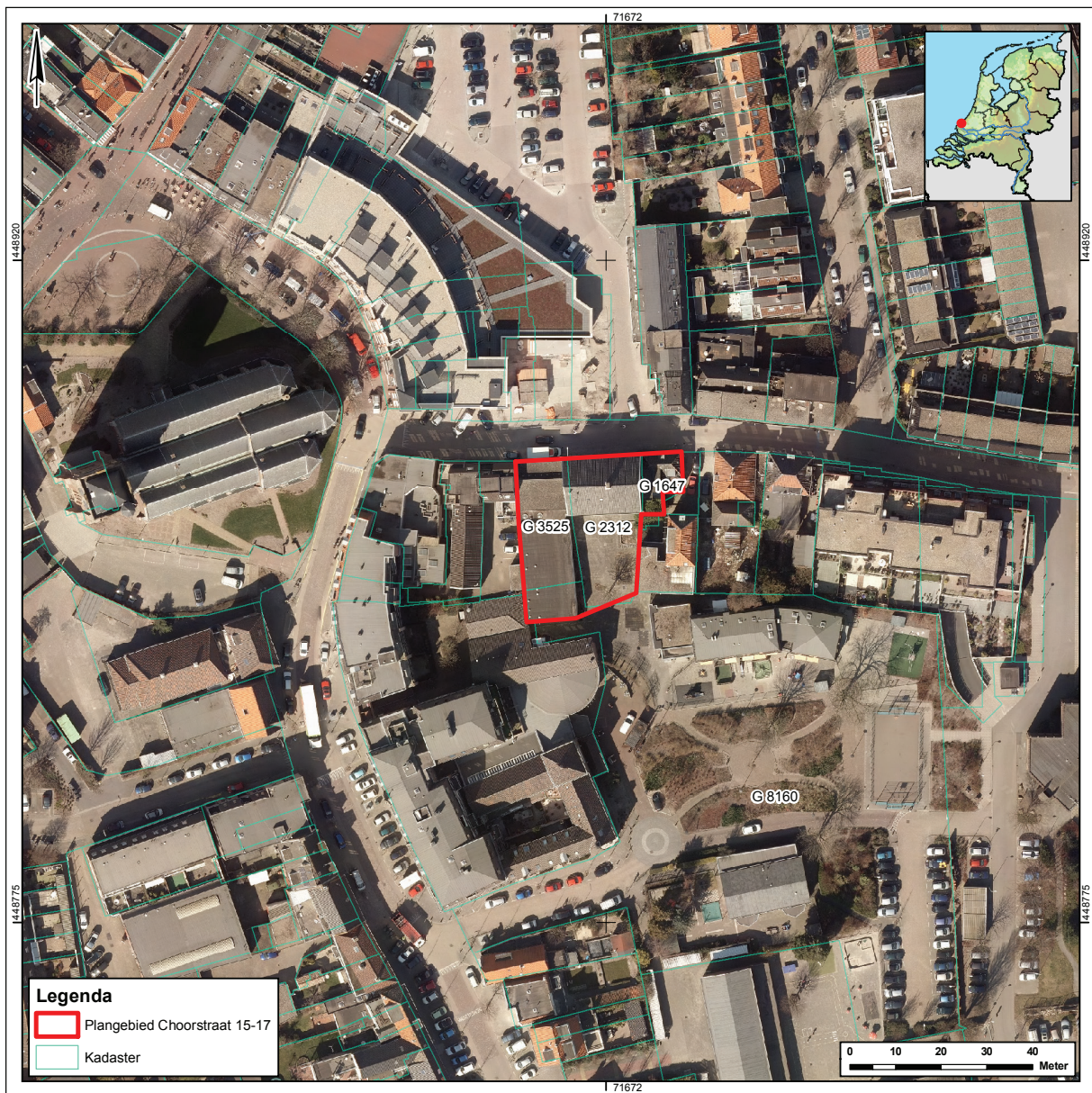
Beleidskaart¹

Om de omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden goed, maar ook zinvol te laten verlopen, wordt in de gemeente Westland alleen archeologisch (voor)onderzoek vereist wanneer de aard van de bodemingrepen dussdanig is dat er daadwerkelijk schade aan het bodemarchief kan optreden. De verschillende beleidszones vereisen dan ook elk een eigen benadering voor wat betreft de vrijstelling van archeologisch onderzoek voor bodemverstoringen tot een bepaalde diepte en omvang.

Het plangebied ligt volgens de beleidsadvieskaart in de zone 'Historische dorpskern' (afbeelding 1.2). Voor dit gebied geldt een hoge verwachting voor het aantreffen van archeologische resten. Hierbij wordt vastgehouden aan de grens van 50 m² voor de oppervlakte van het plangebied. Aangezien het hier om een historische dorpskern gaat kunnen de archeologische resten dicht

¹ Kerkhof 2012.

aan het oppervlak liggen. In deze zone worden bodemingrepen dan ook enkel vrijgesteld van archeologisch onderzoek tot een diepte van 30 cm onder maaiveld.

Afbeelding 1.1: de ligging van het plangebied geprojecteerd op het kadaster en de luchtfoto van Monster.

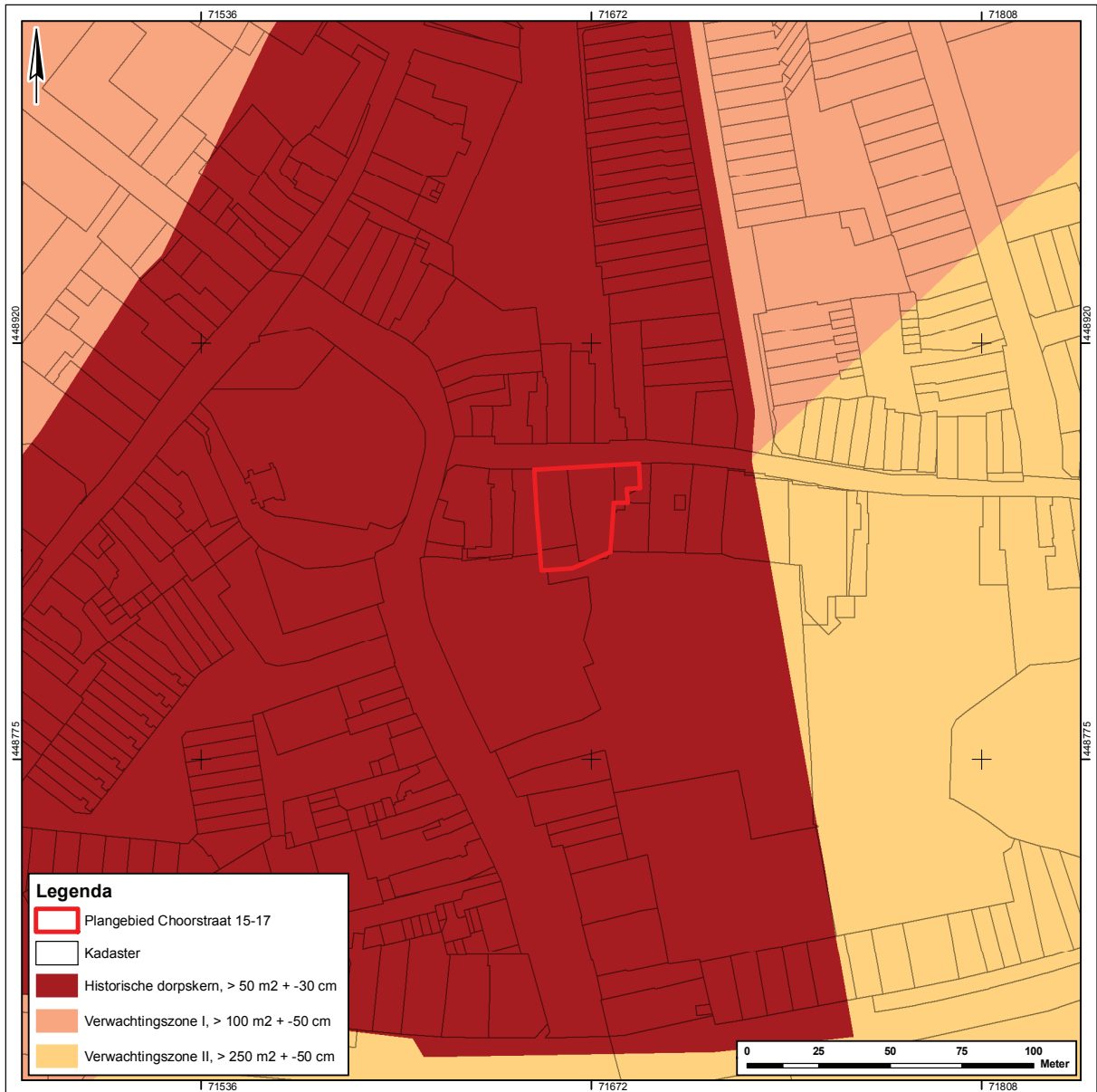
Bestemmingsplan²

Op het plangebied is het bestemmingsplan Kern Monster van toepassing. Op de plankaart geldt voor de zone waarbinnen het plangebied is gelegen de dubbelbestemming Waarde – Archeologie - I. In de bestemmingsregels is in artikel 21 (waarde-archeologie- I) onder andere opgenomen dat sprake is van een vrijstellingsgrens voor werkzaamheden tot een oppervlakte van 50 m² en een diepte van 30 cm –maaiveld. Hiermee is het vrijstellingsregime van de beleidskaart overgenomen in de bestemmingsregels.

1.4 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de eisen zoals deze zijn opgesteld in de Kwaliteitsnorm Neder-

² Bestemmingsplan Kern Monster 2013, Gemeente Westland, vastgesteld 25-06-2013.

Afbeelding 1.2: het plangebied geprojecteerd op de archeologische beleidskaart van de gemeente Westland.

landse Archeologie (KNA), versie 3.3, van de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het doel van dit bureauonderzoek is het verzamelen van alle bekende gegevens met betrekking tot de geologie, historische-geografie en archeologie in de omgeving van het plangebied. Aan de hand van deze gegevens kan een archeologische verwachting worden opgesteld en kunnen relevante onderzoeksvragen worden geformuleerd.

Voor het plangebied is onder andere gebruik gemaakt van de informatie uit het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de Archeologische Monumenten Kaart (AMK), de gemeentelijke verwachtings- en/of beleidsadvieskaart, het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) en overige kaarten of bronnen die beschikbaar zijn in de archieven van de gemeente Westland. Bijzondere dank gaat uit naar de heer Van Eendenburg voor het verstrekken van de historische informatie op perceelsniveau.

Het bureauonderzoek behandelt de vragen of er archeologische waarden in het plangebied kunnen worden verwacht, en zo ja, wat de specifieke archeologische verwachting is.

2.2 Resultaten

Huidig grondgebruik

Het is van belang om voorafgaand aan het onderzoek het huidige grondgebruik vast te stellen. Bebouwing, oppervlakteverharding, riolering, kabels en leidingen kunnen de archeologische verwachting beïnvloeden en bepalend zijn voor de te volgen onderzoeksstrategie.

Het plangebied is grotendeels (circa 675 m²) bebouwd, waarvan langs de Choorstraat drie gebouwen staan (zie afbeelding 1.1). Huisnummer Choorstraat 15 bestaat uit twee gebouwen, waarbij het oostelijke bestaat uit een voormalig schoolgebouw dat na deze functie in gebruik was als kunstatelier en woonruimte. Het terrein achter het schoolgebouw was in gebruik als schoolplein en beslaat, grotendeel verhard met tegels, het overige deel van het plangebied. Het perceel met het westelijke gebouw, dat kadastraal onder Choorstraat 13 staat genoteerd, is door de firma Kuiper en Boers in gebruik geweest als smederij. In 1971 zijn de opstallen van dit bedrijf gesloopt en is perceel 3525 (voorheen Choorstraat 13) bij Choorstraat 15 gevoegd. Ten westen van het plangebied, ter hoogte van het huidige huisnummer Choorstraat 13 (perceel 8419), zijn appartementen en commerciële ruimten gebouwd. Het perceel ter hoogte van huisnummer 17 was voorheen in gebruik als woonhuis. Het maaiveld bevindt zich ter hoogte van het schoolplein op circa 1,5 m NAP. De grondwaterspiegel bevindt zich op ongeveer 1,5 m onder maaiveld.

Toekomstig grondgebruik en geplande ingrepen

De bestaande bebouwing wordt op korte termijn (week 13, 2014) tot op het maaiveld gesloopt. Vervolgens zullen in fase 2 de funderingen worden verwijderd en dient de bodem van het terrein te worden gesaneerd. De reden van deze activiteiten is een herinrichting van het plangebied, waarbij nieuwbouw en een voetgangersdoorsteek van de Choorstraat naar het achterliggende kloostergebied worden gecreëerd.

Milieukundig onderzoek³

Uit de milieukundige onderzoeken is gebleken dat het terrein heterogeen is verontreinigd met lood, waarbij plaatselijk matig tot sterk verhoogde waarden worden gemeten. Zodra meer dan 25 m³ grond boven de interventiewaarde is vervuild, is er sprake van een ernstige bodemverontreiniging die dient te worden gesaneerd. Tevens is er een matige zinkverontreiniging aangetoond. De kans bestaat dat de verontreiniging de perceelsgrenzen overschrijdt.

Historisch grondgebruik

Het bestuderen van het historisch grondgebruik kan informatie verschaffen over de archeologische verwachting van dit plangebied. Op basis van historische gegevens, zoals kaarten en documentatiemateriaal, kunnen vroegere vormen van grondgebruik binnen het plangebied worden beschreven. Zo kan worden bepaald of er eventueel sprake is van de aanwezigheid van historische bebouwing, (vaar)wegen en/of subrecent gebruik. Op basis van dergelijke ontgravingen en ophogingen kan worden vastgesteld, of het aannemelijk is dat de bodem in het plangebied verstoord is.

Het plangebied behoort tot één van de oudste gedeelten van de dorpskern van Monster. Deze dorpskern heeft zich in een hoefijzervorm rond de kerk (Kerkplein) gevormd. De Herenstraat vormde aan de noordwest zijde het open einde van het hoefijzer. De Choorstraat is en was een van de toegangswegen tot dit oude centrum van Monster.

Historisch kaartmateriaal is vaak van groot belang bij de reconstructie van de ligging en het uiterlijk van de bebouwing. Ook kunnen we vaak een beeld krijgen van de inrichting en het gebruik van de bijbehorende erven. De heer G. van Eendenburg uit Monster heeft hierbij zeer geholpen door enige historische informatie met ons te delen omtrent de betrokken percelen. Hij heeft de door hem ter beschikking gestelde historische gegevens met een eigen nummering gerangschikt per perceel (tabel 2.1). Het is echter problematisch deze informatie te vertalen naar de huidige en oudere perceelsgrenzen, zoals op de kaart van Kruikius (afbeelding 2.1)⁴ en de kadastrale Minuutplan van 1818 (afbeelding 2.2)⁵. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat in de leenregisters de ligging van de bezittingen wordt omschreven met belendingen die niet direct zijn te koppelen. Een oppervlakte of een lengte langs de weg zijn eigenlijk nooit genoteerd. Bovendien kunnen burens onderling stukken grond met elkaar ruilen of verkopen. Hoewel dit zou moeten worden vastgelegd voor Schout en Schepenen, is dit niet altijd gebeurd.

Door de percelen vanaf de hoek van de Choorstraat terug te tellen, immers het hoekhuis was op de Choorstraat georiënteerd, heeft de heer Van Eendenburg bepaald dat zijn perceelnummers M-79, M-78 en M-77 binnen het huidige plangebied Choorstraat 15-17 vallen (afbeelding 2.1 en 2.2). De ontwikkelingen van deze en direct naastgelegen percelen staan in tabel 2.1 beschreven.

Bij nadere vergelijking van de beide kaarten valt direct op dat het bebouwingsbeeld aan de Choorstraat een niet volledig gesloten rooilijn vertoont, maar er zijn wel verschillen in de hoeveelheid panden en de aard en ligging van de bebouwing. Ondanks enkele wijzigingen in het bebouwingsbeeld tussen 1712 en 1818, kan worden opgemerkt dat de perceelindeling in grote lijnen behouden is gebleven. Deze perceelindeling gaat vermoedelijk terug tot de laatmiddeleeuwse situatie.

Langs de Choorstraat kan een sloot worden verwacht. Deze zogenaamde schouwsloot ten behoeve van het blussen van de branden zal tijdens de uitvoe-

³ BMA Milieu B.V., rapportnummer NEN.2012.0020 (Choorstraat 15), pagina 18.

⁴ Kruikius & Kruikius 1977 (1712), blad 02.

⁵ Minuutplan 1818, sectie D, blad 01.

kadastraal nummer 1818	eigenaar 1818	gebruik 1818	beroep eigenaar 1818	codering G. van Eendenburg
101	Pieter Willemz. Thoen (of zijne erven)	Tuin	Hovenier	M-77C en M-77C
105	Leendert van Leeuwen	Tuin	Bouwman	M-78
105 bis	Nicolaas Arkenstein	Huis & Erf	-	M-78
106	Dirnje(?) van Leeuwe	Huis & Erf	Naaister	M-79
107	Philippe(e)s Looye	Boomgaard	Tuinder	M-79

Tabel 2.1 Korte beschrijving van de betrokken percelen door G. van Eendenburg met concorderende perceelnummers uit de kadastrale minuutplan van 1818.

ring van het bouwplan Choorstraat ZZ in 1595 zijn gedempt. Daarnaast zijn er aanvragen uit de Molenstraat bij de overheid terug te vinden waarin wordt verzocht om de schouwsloot naar de achterkant van het perceel te verleggen.

De stippellijn die op de Minuutplan van 1818 op perceelnummer 101, het middenterrein, staat afgebeeld is een overpad. Als in 1681 'De Binnentuijn' (M-77C) wordt verkocht dan behoudt de verkoper het uitpad naar de zuidelijk gelegen Geusestraat. Dit pad lijkt overigens verder naar het oosten te hebben gelegen, namelijk eerder ten oosten van M-76.

Het veelvuldig door burens onderling ruilen en verkopen van stukken land heeft vooral ter hoogte van de perceelnummers M-76 en M-77 en M-78 en M-79 plaats gevonden, omdat de lijndraaiers diepe stukken grond nodig hadden en geen belang hadden bij een breed perceel langs de weg.

Ondanks de geconstateerde onzekerheden omtrent de exacte ligging van sommige perceelgrenzen, kan de kadastrale Minuutplan van 1818 worden beschouwd als een relatief nauwkeurige weergave van de werkelijkheid in het tweede kwart van de 19^e eeuw. De ervaring leert dat veel panden en perceelgrenzen in deze kaart teruggaan tot de situatie in de Late Middeleeuwen of het begin van de Nieuwe Tijd. De kaart is dan ook zeer geschikt gebleken bij de interpretatie van een veelheid aan archeologische resten zoals aangetroffen bij archeologisch onderzoek op de locatie Molenbrink, aan de overzijde van het plangebied. De kadastrale Minuutplan vormt niet alleen een bron van informatie omtrent de ligging van percelen en panden, maar biedt ook een blik op de eigenaren en het gebruik ervan in 1818, door de bijgevoegde 'oorspronkelijke aanwijzende tafels' (OAT's), een reeks tabellen bij de Minuutplan, waarmee de heffing van belasting op onroerende zaken drastisch werd geprofessionaliseerd. In tabel 2.2 is de belangrijkste informatie betreffende de betrokken percelen weergegeven. Alle eigenaren komen voor zover duidelijk uit Monster zelf. Zij hebben op een uitzondering na zelfstandige beroepen, als bouwman (= akkerbouwer, naaister, hovenier en tuinder. Het lijkt hiermee te gaan om een groep eigenaren uit de lokale, ambachtelijke middenklasse. De ligging van deze percelen, in het centrum van het dorp, is bij uitstek de locatie waar men dergelijke lui zou mogen verwachten.

In het rapport van het archeologisch onderzoek op de locatie Molenbrink is in bredere zin gekeken naar de verdeling van de beroepen van perceeleigenaren en zo ook de onroerend goed bezittende klassen in Monster.⁶ Hierbij zijn 346 percelen betrokken, van de dorpskern tot en met de omliggende landerijen. Bijna de helft van de percelen was in 1818 in eigendom van akkerbouwers, tuinbouwers en – bovenal – 'hoveniers' (vermoedelijk vooral fruittelers). Ongeveer een vijfde van de percelen was in eigendom van de ambachtelijke vrije beroepsgroepen en een zes procent is in handen van enkele notabelen (de notaris en de veearts). De percelen binnen de categorie 'Overig' zijn vooral in handen van de kerken en vormen tezamen eveneens een vijfde deel van de onderzochte groep. De grote hoeveelheid percelen in handen van 'hoveniers' (ruim 35 %) is opvallend. Kruikius tekende echter, ruim een eeuw eerder, ook al opvallend veel boomgaarden op in dit deel van de kuststreek, deels ook in geometrisch aangelegde siertuinen behorend bij buitenverblijven, zo ook direct aangrenzend aan het plangebied.

⁶ Van den Berg et al. 2013, 11.

Tabel 2.2 (blz. 14 en 15): de eigenaren van de betrokken percelen, de aard van het bezit en het beroep van de eigenaren, als opgetekend in 1818.

Perceelcode	Beschrijving	Perceelnummer
M-80	Huisjes van kleine ambachtslieden, zoals een wever en kleermakers 1565: oudste vermelding als onderdeel van M-79 1629: vermelding van een greppel die de zuidgrens van het perceel vormt 1733: afbraak van de huisjes, wellicht met uitzondering van het huisje langs de Choorstraat.	108
M-79	Woning, huis, barg (hooberg) en boomte met 5 morgen bruikwaar circa 1440: oudste vermelding, via Heilige Geestboek (CA Monster 1803) te traceren een rente ten behoeve van de Heilige Geest op een stuk land in de Bomade legt in latere jaren dezelfde route af als M-79. Die rente is voor 1441 gevestigd, maar de eerste betaler (Jan Willem [s]brantsz) die zeker bewoner is van M-79 betaaldt over de periode 1535-1549. 1560: eigenaar is heer Willem Bertelmees tot Delft, uur en bruikwaarden. Het wordt getransporteerd met uitzondering van de houttuin (RAM108-f.5 dd. 30-11-1560) 1580: verkocht als woning, huis, barg en geboomte met actie van bruikwaarlanden aan Gerrit Huijbrechtisz (Craeker). De verkoopster mag samen met dochter hun leven lang in de voorkamer met het halve voorhuis en de zolder blijven wonen. Onder de bruikwaar is een achter de woning gelegen wei (M-77A) 1585: huis met tuin 1586: de houttuin wordt als erf verkocht aan de westelijk buurman (M-80). 1591: verkocht als huis met erf en 5 hond bruikwaar. Op het oostelijke deel van het erf is door de verkoper (een metselaar) een nieuw huis getimmerd. M-78D en ten zuiden ervan ligt kerkland. De 5 hond is van de kerk en is vermoedelijk het wei achter het huis. 1595: weer samenvoegen van M-78D en M-79 onder één eigenaar 1602-1603: M-79 wordt weer verkocht, waarbij M-78D door de verkoper wordt behouden en in 1603 is M-79 weer terug bij de eigenaar 1606: M-79 wordt samen met M-78D verkocht inclusief de (mogelijk verdiepte) achtertuin. 1610: achtertuin is een boomgaard 1610-1618: verkoop om de zoveel jaar 1618: er vestigt zich een lijndraaier 1625: een deel van het oostelijk erf wordt geruimd met de eigenaar van M-78 (oostzijde). M-79 wordt hierdoor smaller en dieper. 1626: perceel opnieuw gesplitst en verkocht. Koper behoudt het westelijke deel als M-79A en oostelijke deel met de lijndraaier. Deze was tussen koop en transport op zee ongekomen circa 1631-1672: verwisselen van eigendom. De weduwe krijgt nu de westelijke helft, ook met een lijnbaan. Zij is hiervan tot 1672 eigenares. 1672: eigenaar M-79 koopt de grond weer terug van de lijndraaiers weduwe. De lijnbaan heeft een uitpad van het achterland. De huizen langs de Monsterse Vaart vormen de westelijke grens van het perceel. De weduwe woont er nog tot 1675 als de eigenaar van M-79 een stuk van het achterterrein verkoopt. 1696: M-79 en M-79A worden weer samengevoegd 1710: huis met erf in de Geusestraat met nog een oud en vervallen huisje en erfe aan de westzijde en tevens een stukje erf achter het voormelde huisje, thans één geheel 1716: een huisjesverhuurder koopt het Na 1716: geen verhogingen van verpondingen en er is nooit iets beters neergezet dan er stond	106 en 107
M-79D	Achtererf, later huis met erf 1595: dit achtererf wordt onttrokken uit een perceel van de pastoriegoederen en gaat samen met M-79 1602: weer afgescheiden van M-79 en bebouwd met een huis 1625: opgeheven en overgeboekt naar de buurerven	107

Perceelcode	Beschrijving	Perceelnummer 1818
M-78	Voorheen tuin, later huis met erf 1592: kerkland dat in gebruik is als iemands tuin 1595: verkocht door de kerkmeesters als deel van de nieuwbouwwijk Choorstraat ZZ; de gebruiker uit 1592 koopt het en blijft het gebruiken als tuin 1607: tuin, maar wordt gekocht door M-79 1608: kamer en erf dat wordt verkocht, maar de put wordt gedeeld met M-79 1625: pand wordt opgekocht en verkocht als huisje met erf 1630: eigenaar breidt het uit met een stuk van M-79: een erf of boogaard achter M-78 1645: twee haardsteden (zijn in rekening gebracht) 1679: verkocht aan de baljuw, later een familielid. Er wonen armlastige mensen. 1695: het huisje wordt afgebroken en de buurman van M-77 heeft er mest liggen 1710: laatste vermelding	105 en 105 bis
M-78D	1599: verklaring over aankoop in 1595 (1592?) door Gerrit Huijbrechtsz (Craeker) van een achter erf getrokken uit een perceel land van de pastoriegoederen.	101
M-77	Huis met boogaard 1585-1592: ontstaan, vermoedelijk gekocht van de kerk als te bebouwen land. De eigenaar van M-77, Gerrit Huijbrechtsz (Craeker) verhuist naar pand en neemt belastingen van M-79 mee 1598: huis met boogaard 1605: verkoop van strookje erf aan westelijke buurman. 1609: barg (hooiberg) met levende have (vee) 1610: huis, bijhuis, barg en bomen met circa 3 hond land er achter, in bezit van een bouwman (akkerbouwer). De westelijke begrenzing bestaat uit M-78, M-79 en M-79C 1613: verkoop strook land aan de lijndraaier op M-76 ter verbreding van diens lijnbaan 1621: huis, bijhuis, barge, boogaard en 0,5 morgen land daar achter. De westelijke begrenzing bestaat naast M-78 en M-79 onder andere uit vrijwel alle huizen aan de Monsterse Vaart 1625: grondruil met M-79 1660: huis en erf, schuur, barg en stalling met 0,5 morgen land. Koper is de baljuw. De westelijke begrenzing is in 1664 nog dezelfde als in 1621 1678: verkoop als huis met tuin. De verkoper behoudt M-76. De nieuwe eigenaar is de secretaris van Monster, Philips van Bronsveld 1684: nieuwe eigenaar de heer Jan van Holst, capitalist met drie gezinseenheden, een kind en een dienstbode 1694: huis wordt verkocht door de weduwe van Bronsveld, Maria Claudina van der Burgh. De kap van het huis wordt vernieuwd 1701: laatste vermelding	101
M-77C	land achter de huizen, genaamd 'De Binnentuin' 1675-1695: afgescheiden van M-77 en gesplitst in twee delen, twee tuinderijtjes van in totaal 5 hond en verhuurd voor 20 jaar 1721: tuin	101
M-76	huis 1597: land gekocht van de kerk. Er wordt een nieuw huis en er zit een lijndraaier in 1663: eigendom van de baljuw 1681: verkoop aan Maria Claudina van der Burgh, weduwe van Philips van Bronsveld (secretaris van Monster). Er wonen arme gezinnen 1686: verkoop aan een timmerman die er ook armen laat wonen	102, 103 en 104

Tot slot kwam uit de verschillende milieukundige onderzoeken (boringen en kijkgaten), die de afgelopen jaren op de percelen zijn verricht, naar voren dat op de locatie Choorstraat 15 in de ondergrond tot 1,5 m onder maaiveld onder andere aardewerk, bot, baksteen, muurdelen en beton voorkomen. Op een dieper niveau tot circa 2 m onder maaiveld is de ondergrond nog licht tot sterk baksteenhoudend.⁷

Bekende aardwetenschappelijke waarden⁸

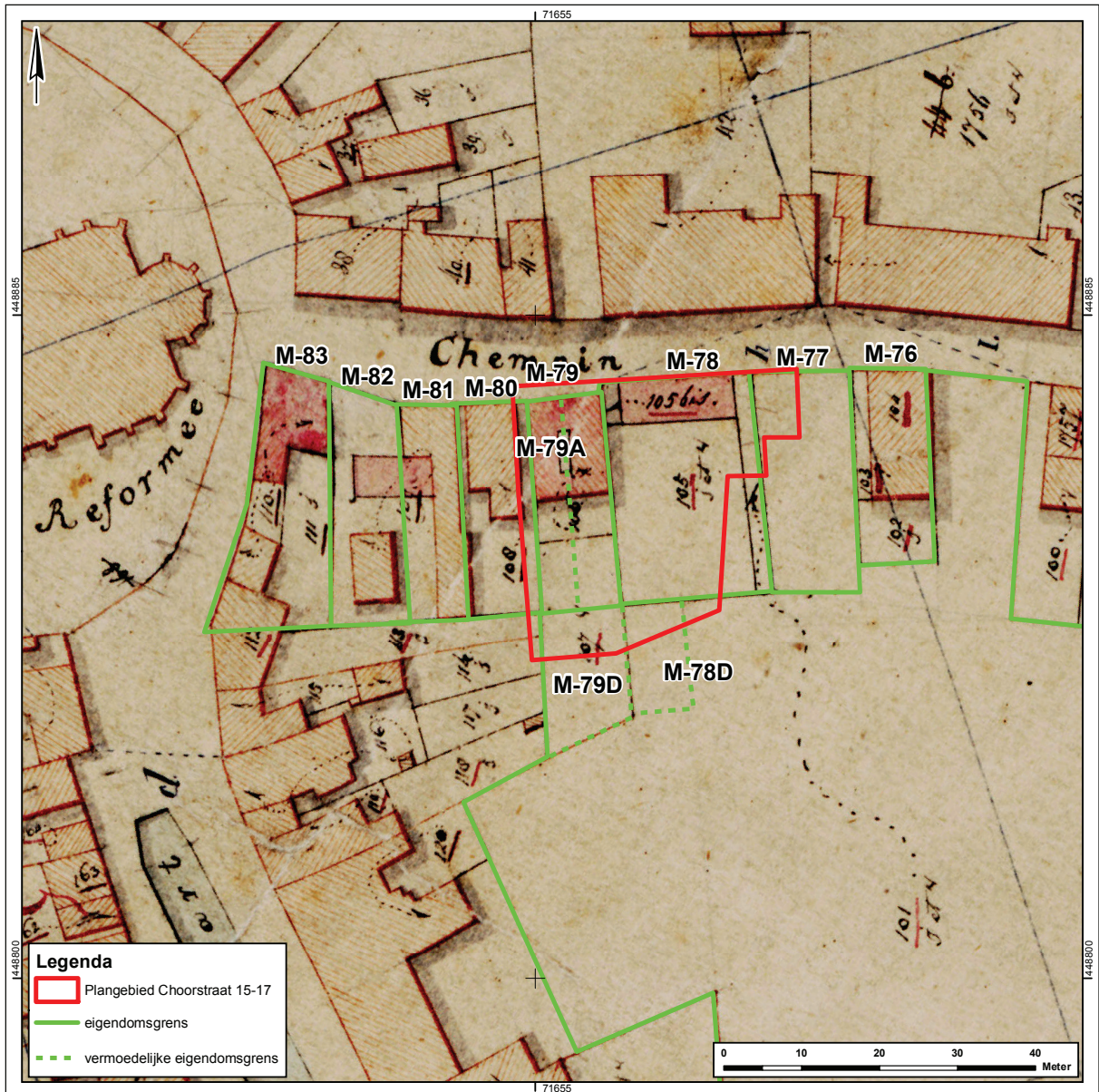
In het verleden bestond er vaak een nauwe relatie tussen de locatiekeuze voor nederzettingen en de bodemgesteldheid. Zo was in West-Nederland de aanwezigheid van een droge ondergrond één van de belangrijkste vestigingsfactoren in een gebied dat geregeld door binnendringend zee- en rivierwater werd bedreigd. Het is daarom belangrijk om duidelijkheid te krijgen over de bodemopbouw van het plangebied, zodat onderzocht kan worden of delen van dit plangebied in aanmerking kwamen voor bewoning of wellicht op een andere manier bruikbaar waren voor de mens (afbeelding 2.3).

Afbeelding 2.1: het plangebied (globaal) geprojecteerd op een uitsnede van de kaart van Kruikius uit 1712.

⁷ BMA Milieu B.V., rapportnummer NEN.2012.0020 (Choorstraat 15), pagina 7.

⁸ Voor de geologische afzettingen en hun ouderdom, afgezet tegen de archeologische perioden zie bijlage 2.1

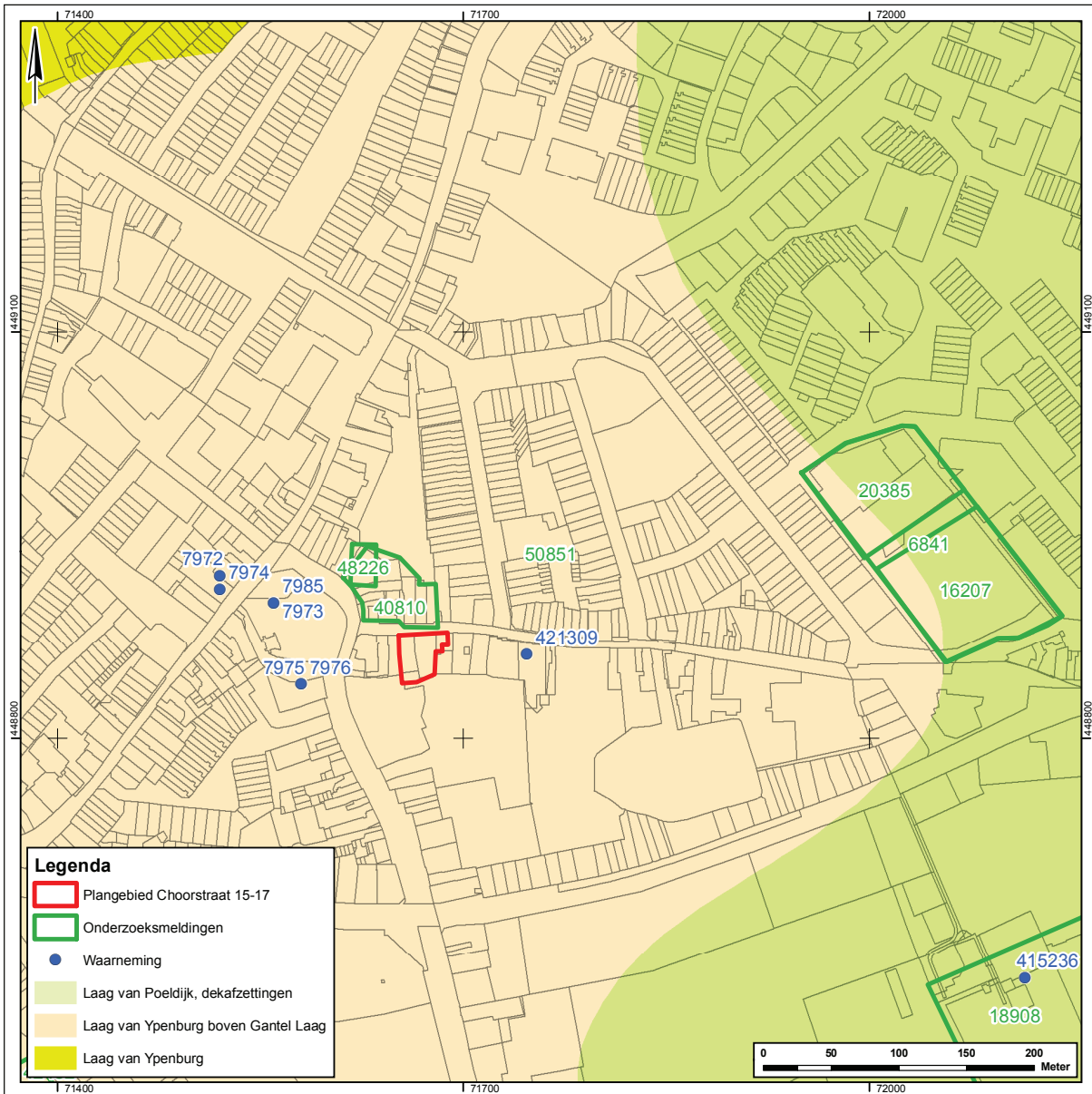

Afbeelding 2.2 het plangebied (globaal) geprojecteerd op een uitsnede van het kadastrale minuutplan van 1818. De kadastrale grenzen van de in dit onderzoek betrokken percelen zijn met rode lijnen gemarkeerd. De codes verwijzen naar Van Eendenburg.

Uit de Geologische Kaart van Nederland kaartblad 37 West (Van Staalduinen, 1979) blijkt dat het plangebied op Oude Duin- en Strandzanden ligt. Dit pakket is tot ongeveer 13 meter dik en ligt op oudere afzettingen van het laagpakket van Wormer. Ingeschakeld binnen de Oude Duin- en strandzanden kunnen nog enkele lagen Hollandveen voorkomen. Deze lagen zijn vóór 500 voor Chr. gevormd en daarna overstoven. Uit boringen ten behoeve van milieutechnisch onderzoek ten noorden van het plangebied, ter hoogte van de nieuwbouwlocatie Kerkplein (Monster Molenbrink), kwam naar voren dat deze veenlaag pas op ongeveer 2,5 m onder maaiveld werd aangetroffen. Het Hollandveen op het onderste pakket strandzand maakt duidelijk dat er waarschijnlijk geen ontwikkeld duin in de fase van vóór de IJzertijd aanwezig is geweest. Boven het Hollandveen kunnen slechts bewoningssporen vanaf de Late IJzertijd worden verwacht. Dergelijke sporen zijn bij het archeologisch onderzoek aan de Molenbrink in 2010 ten noorden van het plangebied aangetroffen op circa 0,5 m NAP.⁹ De diepteligging van het Hollandveen op ongeveer 2,5 m onder maaiveld leidt tevens tot de conclusie dat het eronder liggende zand te diep ligt voor bewoning uit het Neolithicum of de Bronstijd.

⁹ Van den Berg et al. 2013, 23-24. De diepte is vermeld in het dagrapport van 13 juli 2010.

De bodem van Monster maakt onderdeel uit van een haakwal die in de laatste fase van het ontstaan van een strandwal is gevormd, omdat elders strandzand werd geërodeerd dat vervolgens weer landinwaarts, langs de noordelijke toenmalige Maasmond, werd afgezet. De strandwal in de ondergrond van Monster werd vanaf ongeveer 6500 v. Chr. gevormd.¹⁰ Gedurende de millennia daarna stond het kustgebied voortdurend onder invloed van de zee en de rivierdelta. Ook de strandwal bij Monster was voortdurend aan verandering onderhevig. De haakwal ontstond pas na 800 na Chr. en is goed herkenbaar op een uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Direct valt op dat de gehele haakwal tegenwoordig dicht bebouwd is. De wat hogere ligging ten opzichte van het omringende land kent veel voordelen voor woningbouwlocaties. Zo kan men bijvoorbeeld denken aan drogere kruipruimten, kelders en tuinen.

Bekende archeologische waarden

Binnen het plangebied zijn geen bekende archeologische vindplaatsen aanwezig. Wel blijkt uit literatuuronderzoek en raadpleging van ARCHIS dat in de

Afbeelding 2.3: geomorfologische situatie aan het oppervlak in en rondom het plangebied op basis van de geologische kaart van Zuid-Holland (naar Staalduinen 1979) in combinatie met de archeologische waarnemingen en onderzoeksmeldingen.

¹⁰ Vos en Eijsskoot 2011, 77-80 (De ontwikkeling van het kustgebied van Zuid-Holland is zeer helder weergegeven in afb. 3.4 van deze publicatie over het plangebied Vergulde Hand West in de gemeente Vlaardingen).

directe omgeving van het plangebied verschillende archeologische onderzoeken zijn uitgevoerd en waarnemingen gedaan (zie afbeelding 2.3). De oudste vindplaatsen in Monster dateren uit het Late Neolithicum en de Bronstijd. Deze vindplaatsen bestaan uit nederzettingssporen en sporen van akkercomplexen en liggen ten noorden van het plangebied. Ze zijn gesitueerd aan de binnenrand van een strandwal die oorspronkelijk meer in zuidwestelijke richting doorliep, maar later door erosie is verdwenen. Er ontstond in de late prehistorie het begin van een haakwal langs de toenmalige noordelijke Maasoever, waardoor een uitstulping aan de oostzijde van de strandwal ontstond. Hierop ontstond het latere dorp Monster.

Op de hoek van de Rijnweg en de Wilhelminastraat (Archiswaarneming 22050) werd tijdens bouwwerkzaamheden aan het woonhuis Wilhelminastraat 10 een bouwput tot 1,8 meter onder het huidige maaiveld aangelegd. In het profiel van de bouwput werden sporen van oude greppels en kuilen aangetroffen. Onder in de bouwput werd tevens een donkerbruine, humeuze laag van ongeveer 0,25 meter dik aangetroffen. Deze laag was overstoven met zand. Men heeft in het verleden dit stuifzand geprobeerd onder te ploegen, maar dit is uiteindelijk niet gelukt en de akkerlaag werd overstoven. Het ondergeploegde zand was in het profiel nog goed waarneembaar.¹¹ Soortgelijke sporen werden tevens ontdekt bij het afgraven van het Monsterse Geestje en gedurende de aanleg van het gasleidingstracé Monster – Gaag.¹² De sporen op het Monsterse Geestje zijn eveneens ontstaan door het gebruik van een zodenkerende ploeg. Deze laag wordt gedateerd in de Late IJzertijd.¹³

Uit de gegeven beschrijvingen blijkt verder dat deze vondstcomplexen van de oudere vondstcomplexen uit de Late Bronstijd c.q. de Vroege IJzertijd zijn gescheiden door een dun, veenachtig bandje gyttja.¹⁴ Het is onduidelijk of de ploegsporen die zijn aangetroffen op de Wilhelminalaan tot de Late IJzertijd terug gaan. Zo valt het op dat de laag waarin de ploegsporen zijn waargenomen, veel dikker is dan de akkerlagen die op het Monsterse Geestje zijn aangetroffen en die uit de (Late) IJzertijd dateren. Ze kunnen ook dateren uit de Romeinse Tijd of de Vroege Middeleeuwen, omdat de situatie op de haakwal kan afwijken van de situatie op de strandwal waarop het Monsterse Geestje ligt.

In 2004 zijn in een bouwput van Masemude eveneens overblijfselen uit de Late IJzertijd gevonden (Archisonderzoeksmelding 6841 en 16207). Het betrof een van wilgentenen gevlochten waterput, enkele paalgaten en greppels. De sporen lagen onder de grondwaterspiegel waardoor organisch materiaal – zoals zaden en botten – nog in zeer goede staat van conservering verkeerde. Eerder werden tijdens een booronderzoek al resten van een vegetatiehorizont aangetroffen op ongeveer 2,1 meter onder het maaiveld.¹⁵

In 2007 zijn bij de ontgraving van een parkeerkelder ter hoogte van Choorstraat 29-33 vondsten en sporen waargenomen die, met uitzondering van de Romeinse tijd, dateren vanaf de Late IJzertijd tot en met de Nieuwe tijd (Archiswaarneming 421309).

In 2010 werd direct ten noorden van het plangebied een archeologische begeleiding (Archisonderzoeksmelding 40810) uitgevoerd op de bouwlocatie Molenbrink (hoek Kerkplein, Choorstraat en Molenbrink). Tijdens dit onderzoek zijn op circa 0,5 m NAP (circa 2 m onder maaiveld) enkele sporen en vondsten uit de Late IJzertijd aangetroffen. Daarnaast werden op een hoger niveau bewoningssporen aangetroffen uit verschillende bewoningsfasen vanaf de 11^e tot en met de 20^e eeuw. De vroegste sporen uit de Late Middeleeuwen bestonden uit ploeg- en paalsporen, waaronder mogelijk een gebouw. Daarnaast was het met de kadastrale gegevens uit de 19^e eeuw mogelijk een reconstructie van de vroegste perceelsgrenzen te maken. Voor de volgende perioden vanaf de 16^e eeuw was het mogelijk om op perceelsniveau de ontwikkelingen te reconstrueren en te combineren met historische gegevens (afbeelding 2.4).¹⁶

¹¹ Immerzeel 1991.

¹² Van der Broeke & Hagers 1994.

¹³ Mezger 1969.

¹⁴ Emmens 1962; Stuurman 1965; Glasbergen & Addink-Samplonius 1965; Mezger 1969.

¹⁵ Bult & Norde, 2004.

¹⁶ Van den Berg et al. 2013.

In 2011 werd ter hoogte van Kerkplein 10 en 12 door de Archeologische Werkgroep Westland afdeling Den Haag e.o. een archeologische opgraving uitgevoerd (Archisonderzoeksmelding 48226). Ook hierbij zijn vondsten en sporen uit de Late IJzertijd, Vroege Middeleeuwen en Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd aangetroffen.¹⁷

Andere waarnemingen in de omgeving laten zien dat er in het centrum, nabij het voormalig gemeentehuis en de kerk, vondsten uit de IJzertijd, de Romeinse Tijd, de Vroege Middeleeuwen, Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd voorkomen.

Samenvattend kan gesteld worden dat in de directe omgeving van het plangebied bewoningssporen en akkers zijn die dateren uit de Late IJzertijd, de Romeinse Tijd, de Vroege Middeleeuwen, de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd.

Gespecificeerde archeologische verwachting en conclusie

Aan de hand van de beschikbare historische, geologische en archeologische gegevens worden er direct onder het maaiveld vindplaatsen uit de Middeleeu-

Afbeelding 2.4: de alle sporenkaart van het project Molenbrink ten opzichte van het plangebied.

¹⁷ Bol 2013.

wen en Nieuwe tijd verwacht. Sporen uit de Late IJzertijd en Romeinse tijd kunnen in de diepere ondergrond aangetroffen worden, tot circa 2,5 meter onder het huidige maaiveld.

Uit de IJzertijd en Romeinse tijd kunnen behalve woonerven mogelijk ook allerlei fenomenen worden verwacht die bij nederzettingen uit die tijd behoorden, zoals waterputten, afvalkuilen, perceelscheidingen van slootjes of staketsels, verbindingswegen, rituele depots in kuilenclusters, enzovoorts. Ook kunnen de sporen bestaan uit akkercomplexen waarin sporen van (keer)ploeg, eergetouw en greppels kunnen voorkomen. Deze sporen liggen onder het grondwaterpeil, zodat er ook goed geconserveerde organische resten als bot en zaden bewaard zullen zijn gebleven.

Wat betreft de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd is het op basis van de historische gegevens evident dat vindplaatsen uit deze perioden in het plangebied aanwezig zijn, al is niet bekend wat de kwaliteit daarvan is.

Langs de rooilijn van Choorstraat hebben enkele panden gestaan. Deze bewoningssporen kunnen vooraf zijn gegaan door gebouwen die tot in de Late Middeleeuwen terug gaan. Dergelijke voorgangers kunnen deels van een stenen fundering zijn voorzien, maar zijn zeer waarschijnlijk grotendeels in hout opgetrokken. Gelet op de grondwaterspiegel zijn deze houten constructiedelen waarschijnlijk verrot, zodat alleen grondverkleuringen zullen zijn overgebleven.

3 Conclusie en aanbevelingen

3.1 Conclusie

Uit dit onderzoek is gebleken dat er een zeer grote kans bestaat dat in het plangebied archeologische resten in de bodem aanwezig zijn. Het historisch onderzoek duidt daar op, maar ook de bevindingen bij de milieukundige onderzoeken hebben archeologische indicatoren aangetoond. Daarnaast zijn er in de directe omgeving van het plangebied meerdere vondstmeldingen en waarnemingen bekend. De archeologische verwachting gaat uit van archeologische resten die dateren vanaf de Late IJzertijd tot en met de moderne tijd (vorige eeuw). Met name voor de Late IJzertijd, Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd geldt een zeer hoge verwachting van archeologische resten. Deze hebben betrekking op woonerven met bebouwing en zullen voorkomen in de vorm van houten en stenen funderingen van huizen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. De resten uit de Late IJzertijd kunnen worden verwacht op een diepte van circa 2 m onder maaiveld. De sporen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd kunnen direct onder het maaiveld aanwezig zijn. Voor de Romeinse tijd en Vroege Middeleeuwen geldt een middelhoge verwachting, eveneens van nederzettingssporen. Het is onduidelijk in hoeverre de bodemopbouw nog intact is.

3.2 Selectieadvies

Indien de bodem dieper dan 0,30 m onder maaiveld verstoord gaat worden, wordt voor het gehele plangebied wordt een archeologisch vervolgonderzoek door middel van proefsleuven geadviseerd. Het doel van dit onderzoek is om de archeologische vindplaats(en) te lokaliseren, te karteren en te waarderen. Bovendien kan ook de mate van verstoring in kaart worden gebracht. Gelet op de aanwezige bodemverontreinigingen dient een archeologisch proefsleuvenonderzoek onder milieukundige begeleiding te worden uitgevoerd. Het is dan ook van belang dat door de opdrachtgever hier van te voren rekening mee wordt gehouden.

De uiteindelijke beslissing over een eventueel vervolgonderzoek ligt bij het bevoegd gezag, in deze de gemeente Westland.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	Archeologisch Informatie Systeem
DAR	Delftse Archeologische Rapporten
DAN	Delftse Archeologische Notities
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
MV	Maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NAR	Nederlandse Archeologische Rapporten
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Literatuur

- Berg, G.T.C. van den, J.P.L. Vaars & A. Médard, 2013: Molenbrink. Een archeologische begeleiding in de dorpskern van Monster, *DAR* 112.
- BMA Milieu B.V., 2012: *rapportnummer NEN.2012.0020 (Choorstraat 15)*.
- Bol, W., 2011: *Monster Kerkplein 12. Rapportage van een opgraving ter plaatse van het voormalig pand Manufactureenzaak Van der Wel, Kerkplein 10 en Makelaar Borgdorff, Kerkplein 12, stageopdracht Stage 2*.
- Bult, E.J. & E. Norde, 2004: Een bureau- en inventariserend veldonderzoek op de nieuwbouw-locatie Masemude te Monster, *DAR* 37.
- Broeke, P.W. van den & J.-K.A. Hagers, 1994: Gasleiding als aanleiding. Inventarisatie van archeologische waarden in het gasleidingtracé Monster – Gaag (Zuid-Holland), *HOP* 1.
- EMMENS, J., 1963: *Het Westland. Verslag over het jaar 1963 gedaan door Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten van Zuid-Holland*, 45-94.
- Gemeente Westland, 2013: *Bestemmingsplan Kern Monster 2013*, vastgesteld 25-06-2013.
- Glasbergen, W. & M. Addink-Samplonius, 1965. Laat-Neolithicum en Bronstijd te Monster (ZH), *Helinium* V, 97-117.
- Immerzeel, A.A.G., 1991. Archeologische kroniek van het Westland (1990), *Historisch Jaarboek Westland 1991*, 97-111.
- Kerkhof, M., 2012: Toelichting bij de archeologische beleidskaart van de Gemeente Westland, *DAN* 20.
- Kruikius, N. & J. Kruikius, 1977 (1712): *'t Hooge heemreadschap van Delflant met alle de steden, dorpen en ambachten*, Alphen aan den Rijn.
- Mezger, J., 1969. Vondsten van het Monsterse Geestje, *Westerheem* XVIII, 3-43.
- Staalduinen, C.J. van, 1979: *Toelichting bij de Geologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 37 West Rotterdam (37W)*, Haarlem.

Vos, P.C. en Y. Eijskoot, 2011: Geologie, in: Eijskoot, Y., O. Brinkkemper en T. de Ridder (red.), 2011: Vlaardingen-De Vergulde Hand-West. Onderzoek van archeologische resten van de middenbronstijd tot en met de late middeleeuwen, *RCE Rapportage Archeologische Monumentenzorg 200*, Gemeente Vlaardingen, 69-146.

Afbeeldingen

Afbeelding 1.1 (blz. 8)

De ligging van het plangebied geprojecteerd op het kadaster en de luchtfoto van Monster.

Afbeelding 1.2 (blz. 9)

Het plangebied geprojecteerd op de archeologische beleidskaart van de gemeente Westland.

Afbeelding 2.1 (blz. 16)

Het plangebied (globaal) geprojecteerd op een uitsnede van de kaart van Kruijus uit 1712.

Afbeelding 2.2 (blz. 17)

Het plangebied (globaal) geprojecteerd op een uitsnede van het kadastrale minuutplan van 1818. De kadastrale grenzen van de in dit onderzoek betrokken percelen zijn met rode lijnen gemarkeerd. De codes verwijzen naar Van Eendenburg.

Afbeelding 2.3 (blz. 18)

Geomorfologische situatie aan het oppervlak in en rondom het plangebied op basis van de geologische kaart van Zuid-Holland (naar Staalduinen 1979) in combinatie met de archeologische waarnemingen en onderzoeksmeldingen.

Afbeelding 2.4 (blz. 20)

De alle sporenkaart van het project Molenbrink ten opzichte van het plangebied geprojecteerd op de Minuutplan van 1818.

Tabellen

Tabel 2.1 (blz. 13)

Korte beschrijving van de betrokken percelen door G. van Eendenburg met concorderende perceelnummers uit de kadastrale minuutplan van 1818.

Tabel 2.2 (blz. 14 & 15)

De eigenaren van de betrokken percelen, de aard van het bezit en het beroep van de eigenaren, als opgetekend in 1818.

Bijlagen

Bijlage 1 (blz. 27)

Geologische afzettingen en hun ouderdom, afgezet tegen de archeologische perioden zoals deze in Nederland worden gehanteerd.

Bijlage 1 Geologische afzettingen

Geologische afzettingen en hun ouderdom, afgezet tegen de archeologische periodes zoals deze in Nederland worden gehanteerd.

